

ZAPISNIK

sa 26. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 17. decembra 2018. godine

Sjednica je počela u 13 sati i 10 minuta.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi Odbora: mr Mihailo Anđušić, Mirsad Murić, dr Nedžad Drešević, Momčilo Martinović, kojeg je u jednom dijelu sjednice mijenjao poslanik Zvonko Vuković, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine i poslanica Daliborka Pejović, koja je u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine mijenjala člana Odbora dr Suada Numanovića.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi Odbora dr Budimir Aleksić i dr Ljiljana Đurašković.

Sjednici je, u skladu sa članom 67 stav 1 i članom 75 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovao ministar rada i socijalnog staranja, koordinator Koordinacionog odbora za praćenje implementacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na oblast Konik Kemal Purišić.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Budimirka Đukanović, načelnica za zaštitu rizičnih grupa u Direkciji za zaštitu rizičnih grupa u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Željko Šofranac, direktor Uprave za zbrinjavanje izbjeglica, Dragica Vučinić, pomoćnica direktora Uprave za zbrinjavanje izbjeglica, Milanka Baković, generalna direktorica Direktorata za građanska stanja i lične isprave u Ministarstvu unutrašnjih poslova, mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Mladenka Tešić, program menadžerka za ljudska prava i demokratizaciju u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Milica Radonjić, saradnica u Predstavništvu UNHCR-a u Crnoj Gori i Zoran Vujičić, koordinator Programa vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

**KONTROLNO SASLUŠANJE
KOORDINATORA KOORDINACIONOG ODBORA ZA PRAĆENJE IMPLEMENTACIJE
STRATEGIJE ZA TRAJNO RJEŠAVANJE PITANJA RASELJENIH I
INTERNO RASELJENIH LICA U CRNOJ GORI,
SA POSEBNIM OSVRTOM NA OBLAST KONIK 2017-2019,
MINISTRA RADA I SOCIJALNOG STARANJA KEMALA PURIŠIĆA**

Tema Kontrolnog saslušanja:

**„SUMIRANJE REZULTATA IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE ZA TRAJNO
RJEŠAVANJE PITANJA RASELJENIH I INTERNO RASELJENIH LICA U
CRNOJ GORI, SA POSEBNIM OSVRTOM NA OBLAST KONIK”**

Ministar rada i socijalnog staranja Kemal Purišić je upoznao članove Odbora i učesnike sjednice sa rezultatima postignutim na implementaciji Strategije, kojom je postavljen okvir za djelovanje države u cilju stvaranja uslova za trajno i održivo rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori. Istakao je da je Crna Gora pokazala odgovoran odnos i otvorila vrata za brojne izbjeglice, a nakon toga je nastavila da se odgovorno ponaša u rješavanju njihovog statusa sprovođenjem Strategije, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik, kao najveće izbjegličko naselje na Balkanu. Godišnjim Akcionim planovima definisane su najvažnije aktivnosti za rješavanje statusa ovih lica.

Posebna pažnja je posvećena regulisanju pravnog statusa ovih lica, kroz obezbjeđivanje odgovarajućih dokumenata, posebno za djecu koja se rađaju u Crnoj Gori, a nijesu upisana u matične registre rođenih, odnosno državljana. Drugi važan strateški cilj je rješavanje pitanja stanovanja u Crnoj Gori, a treći cilj je da se ovim licima pod ravnopravnim uslovima obezbijedi integracija, posebno u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite i na tržištu rada.

Kada je riječ o stambenom zbrinjavanju, ministar Purišić je naglasio da je Crna Gora na nivou regiona najuspješnije riješila ovo pitanje, koristeći sredstva dobijena od međunarodne zajednice, odnosno iz IPA projekta, a kasnije kroz Regionalni stambeni program. Od ukupno devet pod-projekata pet je završeno, a četiri su u toku. Realizovano je i više od planiranog, jer je inicijalno za Crnu Goru bilo planirano 24 miliona eura donatorskih sredstava i četiri miliona eura kontribucije države koja se ogleda u dodjeli građevinskog zemljišta, odnosno lokacija za izgradnju objekata i izradi projektno-planske dokumentacije, odnosno glavnih projekata sa revizijom i nadzorom. Iskorišćeno je više od 30 miliona eura, a donatori su imali razumijevanja i omogućili da se sredstva od uštede na projektima takođe daju Crnoj Gori za realizaciju dodatnih projekata.

Ministar Purišić je saopštio da se broj romske djece, pripadnika raseljeničke populacije uključene u obrazovni sistem u Crnoj Gori iz godine u godinu povećava, pa je u školskoj 2018/19. godini upisano 62 djece u prvi razred, dok ostale razrede redovno pohađa 372 djece u sedam gradskih škola. Pristup pravima iz oblasti zdravstvene zaštite je omogućen kako na primarnom, tako i na sekundarnom nivou, a zdravstvene usluge se pružaju u potpunosti kao i državljanima Crne Gore. S obzirom da prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite raseljena i interno raseljena lica ostvaruju shodno Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti, u toku 2018. godine materijalno obezbjeđenje porodice ostvarilo je 90 porodica, kao i 18 porodica sa ukupno 45 lica koja se finansiraju od strane UNHCR-a, preko Ministarstva rada i socijalnog staranja. Određeni broj interno raseljenih i raseljenih lica smješten je u ustanovama za stara lica.

Do danas se 2.321 lice dobrovoljno vratilo na Kosovo, a prema podacima Uprave za zbrinjavanje izbjeglica i UNHCR-a procjenjuje se da postoji interesovanje za povratak još 30-ak porodica sa 150 članova. Porodicama koje se opredijele za povratak obezbjeđuje se prevoz lica i pokućstva do mjesta povratka i povratnički paketi u vidu namještaja, hrane za narednih šest mjeseci, ogrijeva i opreme za dohodovne aktivnosti. Mobilni timovi nadležnih institucija Crne Gore i Kosova nastoje da olakšaju pribavljanje dokumenata za ova lica.

Ministar Kemal Purišić je zaključio da su ostvareni rezultati u ovoj oblasti prepoznati i od Evropske komisije i relevantnih institucija koje prate poglavlja 23 i 24. U narednom periodu treba nastaviti realizaciju nezavršenih projekata, a u 2019. godini počće izgradnja 96 stambenih jedinica na Vrelima Ribničkim, Doma za stara lica u Nikšiću, izgradnja 50 kuća širom Crne Gore za lica koja posjeduju zemljište i dozvole za gradnju, dok je u toku tender za kupovinu 36 stanova u Herceg Novom. Takođe, u januaru 2019. dodijeliće ključeve budućim korisnicima 94 stambene jedinice u Beranama. Kada je riječ o inkluziji, zaključio je da fokus treba da bude na obrazovanju i obezbjeđivanju pristupa tržištu rada, jer su u toj oblasti do sada postignuti samo simbolični rezultati.

U raspravi su učestvovali: predsjednik Odbora dr Halil Duković, direktor Uprave za zbrinjavanje izbjeglica Željko Šofranac, koordinator Programa vladavine prava u

NVO „Građanska alijansa“ Zoran Vujičić, generalna direktorica Direktorata za građanska stanja i lične isprave u Ministarstvu unutrašnjih poslova Milanka Baković, poslanici mr Mihailo Anđušić, Mirsad Murić i Zvonko Vuković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković, poslanica Daliborka Pejović, načelnica za zaštitu rizičnih grupa u Direkciji za zaštitu rizičnih grupa u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Budimirka Đukanović i pomoćnica direktora Uprave za zbrinjavanje izbjeglica Dragica Vučinić.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je upitao gdje se Crna Gora trenutno nalazi i koje aktivnosti preduzima po pitanju aktuelne migrantske krize.

Željko Šofranac, direktor Uprave za zbrinjavanje izbjeglica je naglasio da Crna Gora spremno dočekuje eventualni širi opseg i priliv izbjeglica, što je više puta izjavio i predsjednik Vlade Crne Gore. Lica koja podnesu zahtjev za azil ili dobiju supsidijarnu zaštitu ulaze u redovnu proceduru, smještaju se u Centar za prihvata ili u alternativne smještaje koji su također u skladu sa međunarodnim standardima. Postoji intenzivna regionalna saradnja po ovom pitanju, kao i saradnja sa FRONTEX-om i Evropskom unijom, jer nijedna zemlja ne može sama djelovati i riješiti ova pitanja. Crna Gora je tranzitna zemlja, a prelazi su većinom ilegalni sa teritorije Albanije. Postoje operativni planovi za djelovanje koji podrazumijevaju aktivnosti vojske, policije, lokalnih samouprava. Najvažnije je da zemlje u regionu, Grčka, Albanija i Makedonija ne prihvate pritisak Evropske unije da budu stacionarni centri, jer bi to bilo pogubno.

Zoran Vujičić, koordinator Programa vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“ je upitao da li će na Božaju biti izgrađen Prihvatni centar da bi se rasteretili kapaciteti Centra za prihvata u Spužu i Alternativnog prihvatilišta na Koniku. Imajući u vidu značajnu razliku između broja lica koja iskažu namjeru za azil i onih koji ga zaista zatraže, interesovalo ga je da li država planira neke aktivnosti po tom pitanju.

Generalna direktorica Direktorata za građanska stanja i lične isprave u Ministarstvu unutrašnjih poslova Milanka Baković je saopštila da se Crna Gora nalazi na obalskoj ruti, jer se migranti kreću iz Grčke, Albanije, preko Crne Gore, Bosne i Hercegovine kako bi došli do Evropske unije. Crna Gora je do sada imala preko 4.000 izraženih namjera za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a zahtjev je podnijelo oko 3.000 lica. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca čija je primjena počela 1. januara 2018. godine usklađen je sa evropskim standardima i njime je obezbijeđena zaštita ovih lica i uživanje svih prava u skladu sa standardima EU. Doneseni su svi podzakonski akti i Zakon se u potpunosti implementira, što znači da lica uživaju sva prava garantovana Zakonom.

Kada je riječ o smještajnim kapacitetima, Crna Gora teži da iste poveća. Iako Centar za prihvata u Spužu ima kapacitet od 104 mjesta i preko 40 zaposlenih službenika različitih profila (psihologa, sociologa, medicinskih radnika), Crna Gora preduzima aktivnosti na povećanju smještajnih kapaciteta, jer alternativni smještaj nije dobro rješenje i zahtijeva velika finansijska sredstva. Zbog toga su konkurisali za IPA sredstva i očekuju 400.000 eura za adaptaciju karaula Božaj. S obzirom da su ukupna potrebna sredstva 870.000 eura, preostalih 470.000 eura u MUP-u očekuju iz kapitalnog budžeta Crne Gore. Očekuje se da će u 2020. godini karaula Božaj biti adaptirana, a zajedno sa Međunarodnom organizacijom za izbjeglice konkurisali su za sredstva iz Evropske unije i ovih dana će se potpisati ugovor za 200.000 eura kojima će se u prelaznom periodu u krugu karaula Božaj formirati kontejnersko naselje kapaciteta 60 mjesta u kojem će biti smještena lica koja izraze namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, što će pomoći da se rastereti Centar za prihvata u Spužu.

Člana Odbora mr Mihaila Anđušića je interesovalo da li aktivnosti koje se preduzimaju na realizaciji Pod-projekta koji se odnosi na izgradnju 96 stanova na Vrelima Ribničkim, odobrenog na Skupštini donatora održanoj 6. juna 2018. teku po planu i može li se očekivati da ovaj Pod-projekat bude završen do kraja 2020. Takođe je upitao kada se može očekivati početak radova na rekonstrukciji postojećih Vojnih objekata-Vojnog kompleksa Trebjesa u Nikšiću za

potrebe izgradnje Doma za stara i odrasla lica sa invaliditetom u opštini Nikšić, odobrenog na istoj Skupštini donatora.

Podsjećajući da je 12. decembra ove godine svečanim uručjenjem ključeva za 51 porodicu u okviru Regionalnog stambenog programa u Kampu Konik zatvoren kolektivni centar Kamp Konik, čime su najugroženije interno raseljene porodice koje imaju riješen status u Crnoj Gori riješile stambeno pitanje, poslanik Mirsad Murić je upitao koliko je novčanih sredstava uloženo za realizaciju ove konkretne aktivnosti.

Poslanik Zvonko Vuković je upitao zamjenika Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore kako ocjenjuje rezultate dosadašnjih aktivnosti na planu uključivanja djece romske populacije u obrazovni sistem s obzirom da je to jedan od ključnih preduslova za njihovu integraciju u društvo. S obzirom da je u prethodnom periodu ocijenjeno da je naročito važno uspostaviti i/ili intenzivirati saradnju sa zemljama porijekla raseljenih i interno raseljenih lica, jer je pribavljanje važećih putnih dokumenata iz zemlje porijekla predstavljalo ozbiljnu prepreku za osobe koje nemaju osnovna lična dokumenta i nijesu u mogućnosti da dokažu svoje državljanstvo, poslanika Vukovića je interesovalo da li su na tom planu preduzete dodatne aktivnosti.

Zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković je ocijenio da je obuhvat romske djece na početku njihovog obrazovanja na relativno zadovoljavajućem nivou, dok problem nastaje kasnijim napuštanjem škole. Pored osnovnog obrazovanja koje je obavezno za svu djecu u Crnoj Gori, podsjetio je da se Crna Gora obavezala da i predškolskim obrazovanjem obuhvati najveći broj djece. Radom na terenu predstavnici institucije Zaštitnika su se susreli sa određenim brojem djece koja nijesu obuhvaćena obrazovanjem. Kada je riječ o visokom obrazovanju, u Crnoj Gori se stvara nova generacija mladih obrazovanih Roma koji treba da utiču na ostatak populacije i ukažu im na prednosti obrazovanja neophodnog za punu integraciju. Naglašeno je da je obuhvat djece romske populacije u Crnoj Gori čak veći nego u pojedinim mnogo razvijenijim državama koje njeguju demokratsku tradiciju i duh. Takođe, Bjeković je saopštio da jedan relativno mali broj djece romske populacije nije upisan u matične registre.

Zamjenika Zaštitnika je interesovalo da li su registrovane sve nepokretnosti koje koristi raseljenička populacija u Crnoj Gori s obzirom da se jedan broj raseljenih lica javlja sa pozicije korisnika nepokretnosti, a ne može se identifikovati kome taj prostor pripada, odnosno ko su nosioci prava svojine, pa u takvim okolnostima oni koji koriste objekte nijesu u mogućnosti da ih osiguraju, niti na bilo koji način izvrše telefonski ili neki drugi priključak kako bi životni prostor učinili uslovnim. Zaključio je da rješavanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica nije jednostran i jednostavan problem zbog čega je važno raditi na regionalnoj saradnji kako bi se kvalitetnije rješavala ova pitanja.

Poslanica Daliborka Pejović smatra da suštinu svih pitanja u ovoj oblasti predstavljaju efekti diplomatskih i drugih aktivnosti u odnosu na saradnju država okruženja, to jest odnos sa državama porijekla ovih lica. Upitala je da li je Crna Gora zadovoljna kvalitetom ostvarene komunikacije, objektivnošću, istinitim pristupom i učincima u pogledu uslova za vraćanje raseljenih i interno raseljenih lica u njihove domicilne države, ocjenjujući da određene kategorije socijalno ugroženih lica u našoj državi s podozrenjem gledaju na cijeli koncept zaštite raseljenih i interno raseljenih lica koja s aspekta međunarodnih standarda treba da budu predmet pažnje. Uvjerena je da se najbolji efekti ostvaruju kada se stvore uslovi da se ova lica, uz njihov dobrovoljni pristanak, vrate u zemlju porijekla. Podsjetila je da je u svim dokumentima UNHCR-a, Savjeta Evrope, Evropske unije i u izvještajima ekspertskih misija apostrofirana potreba objektivnog pristupa ovom problemu.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da se iz Informacije koju je Ministarstvo rada i socijalnog staranja dostavilo članovima Odbora za ljudska prava i slobode uoči održavanja Kontrolnog saslušanja vidi predan i odgovoran rad svih nadležnih institucija

na rješavanju pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori koji je realizovan u prethodnoj deceniji. Naglasio je da je takav rad rezultirao značajnim napretkom koji ne bi mogli ostvariti bez pomoći međunarodne zajednice, što je dokaz da se ovakvi problemi mogu riješiti samo zajedničkim djelovanjem. Smatra da je problem izbjeglica u Crnoj Gori sagledan na idealan način, jer se pristupilo rješavanju njihovih stambenih pitanja, ali i zdravstvenih, socijalnih i obrazovnih problema. Poseban napredak je ostvaren u školovanju pripadnika romske i egipćanske populacije čime se možemo ponositi. Podsjetio je da se u Izvještaju Evropske komisije navodi da postoji određeni broj romske djece koja napuštaju školovanje zbog čega treba uložiti dodatne napore da se zadrži postojeći trend napretka.

S obzirom da je veliki broj zahtjeva za rješavanje pravnog statusa riješen pozitivno, dok je mali broj zahtjeva odbačen, predsjednika Odbora je interesovalo iz kojih razloga su pojedini zahtjevi za regulisanje statusa ovih lica odbačeni. Navodeći da se preko 2.000 lica dobrovoljno vratilo na Kosovo i da je saradnja Crne Gore sa Kosovom bila odlična, predsjednik Odbora dr Halil Duković je upitao kakva je sada saradnja Vlade Crne Gore sa Vladom Kosova po pitanju povratka određenog broja lica koja su izrazila interesovanje za dobrovoljni povratak u zemlju porijekla s obzirom na aktuelnu političku situaciju u kojoj se nalazi Kosovo. Imajući u vidu da je u novembru prošle godine dodijeljeno 120 stambenih jedinica na Koniku, upitao je da li su predstavnici resornih ministarstava nakon toga obilazili ova lica, kakvi su njihovi utisci, je li evidentna njihova veća inkluzija?

Budimirka Đukanović, načelnica za zaštitu rizičnih grupa u Direkciji za zaštitu rizičnih grupa u Ministarstvu rada i socijalnog staranja je saopštila da je Regionalnim stambenim programom predviđeno rješavanje stambenih pitanja najugroženije raseljeničke populacije, a Crna Gora je ostvarila sjajan rezultat na ovom polju, jer je 24 miliona eura koja su ugovorena Okvirnim finansijskim sporazumom iskoristila za implementaciju projekata kojima su realizovani ugovori za izgradnju 62 stambene jedinice u Nikšiću, 171 stambene jedinice za lica iz Kampa Konik, Doma starih u Pljevljima, izgradnju 94 stambene jedinice u Beranama, kupovinu 36 stanova u opštini Herceg Novi, izgradnju 50 kuća širom Crne Gore u 17 opština za lica koja posjeduju zemljište i dozvole za gradnju, rekonstrukciju postojećih Vojnih objekata- Vojni kompleks Trebjesa za potrebe izgradnje Doma za stara i odrasla invalidna lica u opštini Nikšić i izgradnju 96 stanova na Vrelima Ribničkim u Podgorici. Do sada su realizovani projekti za izgradnju 62 stana u Nikšiću, kroz dvije faze izgradnjom 171 stambene jedinice zatvoren je Kamp Konik, useljen je Dom starih u Pljevljima, dok se useljenje stambenih jedinica u Beranama očekuje krajem januara 2019. godine.

Crna Gora je iscrpila donacije od 24 miliona eura, ali je kroz uštede i nova donatorska sredstva dobila veći iznos sredstava od ugovorenog, što se dešava po prvi put. Na Skupštini donatora održanoj 6. juna 2018. u Zagrebu odobreno je 3.700.000 eura za projekat izgradnje Doma za stara lica u Nikšiću u kojem će biti 104 raseljena i interno raseljena lica. Ovim sredstvima biće rekonstruisana upravna zgrada i dva paviljona za smještaj, a država se obavezala da će rekonstruisati još dva paviljona, pa će ukupna vrijednost projekta sa lokacijom, objektima i infrastrukturnim priključcima biti oko 8 miliona eura. Na istoj Skupštini donatora odobren je projekat izgradnje 96 stanova na Vrelima Ribničkim, prvom kolektivnom centru napravljenom nakon izbijanja sukoba na prostoru bivše Jugoslavije koji je u lošem stanju. Projekti se realizuju planiranom dinamikom, jer su 8. avgusta 2018. godine potpisani ugovori o grantu sa Razvojnog bankom Savjeta Evrope, čime su stvorene sve pretpostavke za njihovu implementaciju. Tenderska dokumentacija za Dom starih u Nikšiću poslata je Razvojnoj banci Savjeta Evrope na odobrenje, a za izgradnju 96 stanova na Vrelima Ribničkim očekuje se raspisivanje tendera u prvom kvartalu 2019.

Zatvaranje Kampa Konik realizovano je u više faza. Prva faza je bila 2011. godine kroz IPA projekat vrijednosti tri miliona kojim je izgrađeno 48 stambenih jedinica i višenamjenski centar u kampu Konik, čime je zatvoren kamp Konik 2. Kamp Konik 1 je zatvoren kroz

Regionalni stambeni program, čija prva faza je podrazumijevala izgradnju 120 stambenih jedinica, a od uštede je izgrađena dodatna 51 stambena jedinica. U ovom trenutku 98% lica iz Kampa Konik ima riješen pravni status u Crnoj Gori. U narednom periodu je potrebno raditi na njihovoj potpunoj integraciji, a s obzirom da se veliki broj pripadnika romske populacije nalazi na jednom prostoru potrebno je ulagati dodatne napore kako se ne bi pojavio proces segregacije. IPA projekat i Regionalni stambeni program su koštali oko 10 miliona eura.

Uz projekte stambenog zbrinjavanja, sprovode se i komplementarne mjere, pa se porodicama obezbjeđuju grantovi za samozapošljavanje, kao i obuka i sredstva za rad i prate se njihove aktivnosti. U Nikšiću je 36 porodica dobilo grant za zapošljavanje. Ministarstvo rada i socijalnog staranja u saradnji sa UNHCR-om i lokalnim samoupravama vrši monitoring porodica koje stanove dobiju u zakup, a u obavezi su da dvije godine budu u kontaktu sa njima kako bi ispratili da li dolazi do zloupotreba stambenih jedinica. Stambena rješenja omogućavaju veliku transformaciju u životima ovih porodica i u značajnoj mjeri doprinose njihovoj daljoj integraciji.

Učesnicima sjednice je pojašnjeno da su neformalni objekti u kojima žive raseljena lica, odnosno devet objekata na Vrelima Ribničkim u kojima su lica iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske u vlasništvu Glavnog grada, ali nije urađena etažna razrada i ne postoji posebna uknjižba stambenih jedinica, pa samim tim stanari imaju problem da riješe pitanja snabdijevanja vodom i električnom energijom. Dosta stambenih jedinica se koristi nelegalno. Jedino moguće rješenje je da sačekaju izgradnju novih objekata sledeće godine i da se tada upišu kao nosioci vlasništva.

Predstavnica Ministarstva unutrašnjih poslova Milanka Baković je podsjetila da je Crna Gora donošenjem Zakona o strancima 2009. godine počela da rješava pravni status raseljenih i interno raseljenih lica. Imajući u vidu da su se mnoga lica suočavala sa problemima, jer nijesu bili upisani u matične registre u zemljama porijekla, rok za podnošenje zahtjeva za regulisanje pravnog statusa produžen je do 31. decembra 2014. godine.

U periodu od 7. novembra 2009. do 16. novembra 2018. raseljena i interno raseljena lica su podnijela 15.144 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine, od čega je 14.892 zahtjeva riješeno, dok je po 252 zahtjeva postupak u toku. Od 14.892 riješena predmeta, za 12.264 lica zahtjev je usvojen i odobren je stalni boravak ili privremeni boravak do tri godine, 272 zahtjeva su odbijena, dok je 2.356 predmeta odbačeno ili obustavljeno. Predmeti su odbačeni/ obustavljeni, jer su u pitanju dupli ili nepotpuni zahtjevi, ili su se lica dobrovoljno vratila u državu porijekla, odnosno pošla u treće zemlje. Kada je riječ o zahtjevima za odobravanje stalnog nastanjenja, postupak je u toku po 103 zahtjeva interno raseljena lica koji su i najteži slučajevi, jer većina njih nije bila upisana u registre rođenih i državljana u zemlji porijekla.

Sa ciljem uspostavljanja saradnje na rješavanju statusnih pitanja interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori, u dijelu naknadnog upisa u osnovne registre rođenih, vjenčanih i umrlih i registar državljana Republike Kosovo, 2013. godine je potpisan Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo o naknadnom upisu interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori u osnovne registre i registar državljana Republike Kosovo. Kombinovani mobilni biometrijski timovi MUP-a Crne Gore, Agencije za civilnu registraciju Kosova, UNHCR-a i NVO „Pravni centar“ intenzivno pružaju pravnu i praktičnu pomoć ovim licima, a od sredine 2014. do danas kroz 17 posjeta mobilnog tima Kosova Crnoj Gori obezbijedena je pomoć da 1.120 lica dobije dokumenta Kosova, uključujući i pasoš Kosova. Važio je princip administrativnih olakšica, pa su procedure bile besplatne, budući da su nadležni organi Republike Kosovo sva dokumenta izdavali bez naknade, izuzev pasoša za koje je troškove pokrивao UNHCR. Zbog specifičnosti ove ciljne grupe Crna Gora je dodatno obezbijedila olakšane procedure, privilegovan pristup pravima uključujući višestruko smanjenje administrativnih taksi, podnošenje zahtjeva samo na osnovu raseljeničke legitimacije

i pribavljanje dokumentacije po službenoj dužnosti. Takođe, 6. marta 2014. godine potpisan je Memorandum o saradnji Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja i UNHCR-a kojim je utvrđen niz mjera kako bi se pružila dodatna pomoć posebno osjetljivim grupama. Ovim Memorandumom je formiran i Operativni tim koji prati stanje i preduzima mjere u cilju pružanja podrške inkluziji ovih lica. U novembru 2017. formiran je i Verifikacioni tim za interno raseljena lica sa Kosova sa ciljem da izvrši individualne posjete ovim licima i pruži im dodatne informacije za okončanje njihovog pravnog statusa u Crnoj Gori.

Predstavnica Ministarstva unutrašnjih poslova Milanka Baković je naglasila da je broj lica bez dokumenata sveden na minimalnu mjeru zahvaljujući proaktivnom i preventivnom djelovanju Ministarstva unutrašnjih poslova i donošenju novog Zakona o strancima, čija primjena je počela 3. marta 2018. godine. Njime je uveden postupak za utvrđivanje da li je neko lice bez državljanstva.

Kada je riječ o saradnji sa Republikom Kosovo, generalna direktorica Direktorata za građanska stanja i lične isprave je saopštila da je MUP Crne Gore sada u pregovorima sa Republikom Kosovo da bi vidjeli kako će Ambasada Republike Kosovo postupiti da bi se djeci koja su rođena u Crnoj Gori, a treba da dobiju dokumenta sa Kosova, takva dokumenta obezbijedila.

Predstavnica Ministarstva rada i socijalnog staranja Budimirka Đukanović je saopštila Regionalni stambeni program u koji su uključeni Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Hrvatska obuhvata i saradnju na provjeri dokumentacije za sva lica koja apliciraju za rješavanje stambenog pitanja, a njime su riješena i druga pitanja koja se odnose na radne odnose i pitanja iz oblasti penzijsko invalidskog osiguranja. Navela je da je to prvi regionalni projekt nakon sukoba na prostorima bivše Jugoslavije koji svjedoči da su države profunkcionisale i ostvarile dobru saradnju u rješavanju statusa raseljenih lica. Ocijenila je da je saradnja odlična sa svim državama u regionu. Iako Kosovo nije dio Regionalnog stambenog programa, donatori su prihvatili da Crna Gora dobije sredstva za smještaj i zbrinjavanje ovih lica. Kad je u pitanju obezbjeđivanje dokumenata Crna Gora ima dobru saradnju sa Kosovom, o čemu svjedoči i 17 realizovanih autobuskih posjeta mobilnih timova. Saradnja je dodatno unaprijeđena pa mobilne biometrijske ekipe sa Kosova dolaze u višednevne posjete Crnoj Gori.

Crnu Goru sada najviše interesuje dobrovoljni povratak kojem je posebna pažnja bila posvećena i svih prethodnih godina, jer se tako ostvaruje trajna i održiva integracija raseljenih i interno raseljenih lica. S obzirom da postoje lica koja su i dalje zainteresovana za povratak, nadležni organi Crne Gore nastoje da sa partnerima-UNHCR-om i Međunarodnom organizacijom za izbjeglice, koji obezbjeđuju grantove za povratak na Kosovo, doprinese daljoj realizaciji ovih aktivnosti. Međutim, tokom 2018. nije ostvaren nijedan dobrovoljni povratak na Kosovo, ali je postojala intenzivna bilateralna saradnja u okviru Skopskog procesa u koji su uključeni Kosovo, Makedonija, Crna Gora i Srbija. Problem za dobrovoljni povratak predstavlja činjenica da su u Crnoj Gori uglavnom lica romske populacije koja na Kosovu nijesu imala svoju imovinu, tako da se očekuje da kosovske lokalne vlaste obezbijede lokaciju i sredstva za izgradnju objekata. Najviše zainteresovanih je za povratak u region Peći i Đakovice, a Crna Gora redovno ažurira spiskove zainteresovanih za povratak.

Pomoćnica direktora Uprave za zbrinjavanje izbjeglica Dragica Vučinić je saopštila da je od 12. do 14. decembra 2018. godine održan sastanak Tehničke radne grupe u okviru Skopskog procesa. Predstavnicima kosovskog Ministarstva za zajednicu i povratak su obavijestili da će donijeti Uredbu kojom će utvrditi ko od povratnika ima pravo na rješavanje stambenog pitanja, čija primjena će početi 1. januara 2019. Komesarijat za izbjeglice Republike Srbije je predložio da se održi donatorska konferencija, ali je odlučeno da se o tome može raspravljati na ministarskom nivou, a ne na Tehničkoj radnoj grupi. Iako je oko 30 porodica, odnosno oko 150 lica zainteresovano za povratak na Kosovo, tokom 2018. godine nije bilo organizovanog

povratka iz Crne Gore, a predstavnici Ministarstva za zajednicu i povratak Kosova su saopštili da se tokom 2018. godine vratilo oko 14 porodica, pri čemu nijesu imali informaciju koje su nacionalnosti i u čijoj organizaciji je realizovan njihov povratak.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je izrazio očekivanje da će preostali dio izbjegličke priče koja traje od početka 1990-ih uskoro biti uspješno završen, uz nadu da Crnu Goru neće zadesiti nova izbjeglička kriza.

Na osnovu čl. 69, 75 i 77 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode sa 26. sjednice, održane 17. decembra 2018. godine, podnosi Skupštini

I Z V J E Š T A J
O KONTROLNOM SASLUŠANJU KOORDINATORA KOORDINACIONOG ODBORA ZA
PRAĆENJE IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE ZA TRAJNO RJEŠAVANJE PITANJA
RASELJENIH I INTERNO RASELJENIH LICA U CRNOJ GORI,
SA POSEBNIM OSVRTOM NA OBLAST KONIK 2017-2019,
MINISTRA RADA I SOCIJALNOG STARANJA, KEMALA PURIŠIĆA

TEMA KONTROLNOG SASLUŠANJA:
“SUMIRANJE REZULTATA IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE ZA TRAJNO
RJEŠAVANJE PITANJA RASELJENIH I INTERNO RASELJENIH LICA U CRNOJ GORI,
SA POSEBNIM OSVRTOM NA OBLAST KONIK”

Realizujući Plan aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2018. godinu, sačinjen na osnovu:

- Rezolucije Evropskog parlamenta o Crnoj Gori, usvojene 16. marta 2017. godine,
- Nezvaničnog radnog dokumenta Evropske komisije o trenutnom stanju u poglavljima 23 i 24 u Crnoj Gori, od novembra 2017. godine,
- Strategije za vjerodostojnu perspektivu proširenja i pojačano angažovanje EU na Zapadnom Balkanu, usvojene 6. februara 2018. godine,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2018. godinu,
- aktivnosti Skupštine Crne Gore i
- jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2017. godinu,

a polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2018. godinu:

“Što se tiče raseljenih i interno raseljenih lica, tokom 2017. godine Ministarstvo unutrašnjih poslova značajno je smanjilo broj neriješenih zahtjeva za rješavanje statusa interno raseljenih lica. Od 14.781 zahtjeva, obrađeno je 14.391. U 12.064 slučajeva interno raseljena lica stekla su status stranca sa stalnim nastanjenjem, 243 zahtjeva su odbijena, a 2.093 odbačena ili je postupak obustavljen zbog nepotpune dokumentacije. 390 zahtjeva još nije riješeno. Međutim, još uvijek postoji određeni broj slučajeva ljudi bez dokumenata.

*Najnovija strategija socijalne inkluzije **Roma i Egipćana** (2016–2020) fokusira se na pravni status, obrazovanje, zapošljavanje, stambena pitanja, zdravstvo, socijalno staranje i kulturni identitet i informisanje. Akcioni plan usvojen je u martu 2017. godine. Međutim, nedovoljan je budžet koji je predviđen za strategiju kako bi se postigli njeni ciljevi.*

Uprkos određenom napretku, Romi ostaju najugroženija zajednica u zemlji, najviše izložena diskriminaciji. Što se tiče obrazovanja, ostvaren je napredak u broju djece upisane u predškolsko i osnovno obrazovanje, a pripremno predškolsko obrazovanje produženo je sa dvije na četiri sedmice. Druge pozitivne mjere uključuju obezbjeđivanje besplatnih udžbenika, školarine, upisivanje na osnovu kvota u srednje i univerzitetsko obrazovanje, ljetne kampove za romske učenike i obezbjeđivanje prevoza u Podgorici. Međutim, nivo poznavanja službenog jezika i dalje je mali, mjere sprečavanja osipanja iz škole se ne sprovode, a nedovoljna se pažnja posvećuje obrazovanju odraslih. Samo jedna trećina romskih učenika završi obavezno obrazovanje, a samo 3% (najmanje u regionu) završi srednje obrazovanje. Nastojanja da se Romi uključe u tržište rada ne daju zadovoljavajuće rezultate; učešće

njihove radne snage je u padu a neformalno zapošljavanje i dalje je veliko. Postoji potreba da se poboljšaju aktivnosti proaktivnog rada s Romima, da se prilagode osnovne aktivnosti zapošljavanja Roma i da se obezbijedi održivost rezultata. Velika većina Roma ima pristup zdravstvenom osiguranju, iako je taj procenat opao od 2011. godine.

Ogromna većina Roma živi u lošim stambenim uslovima, a mnogo ih živi u segregiranim naseljima. Takođe, gotovo polovina domaćinstava nije legalizovana. Pristup javnim uslugama i dalje je izazov. Nakon uspješnog zatvaranja kampa Konik II putem obezbjeđivanja objekata socijalnog stanovanja, vlasti treba da se pozabave stambenim uslovima domicilnih Roma i rizikom od prinudnih iseljenja u drugim opštinama. Procjenjuje se da 16% Roma nema registrovani pravni status. Dodatna su nastojanja potrebna u oblasti zaštite i unapređenja romskog jezika.“ (str. 29 i 30 Previda Izvještaja)

i kontinuiteta prethodnih višegodišnjih aktivnosti članova Odbora za ljudska prava i slobode na ovu temu:

- 8. februara 2011. godine **razgovarano sa članovima Delegacije Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netolerancije Savjeta Evrope (ECRI)** u vezi četvrte runde monitoringa po zemljama članicama Savjeta Evrope, a u okviru koje je bila prva posjeta Crnoj Gori od 7. do 10. februara 2011. godine,

- 3. juna 2011. godine **posjeta Kampu Konik I i II** i u prostorijama Crvenog krsta **održan Sastanak sa predstavnicima Koordinacionog odbora za realizaciju aktivnosti Vlade** u vezi s Akcionim planom trajnog rješavanja pitanja interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II, predstavnicima relevantnih institucija zaduženih za rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II i predstavnicima međunarodne zajednice,

- 27. jula 2011. godine, umjesto planiranog kontrolnog saslušanja ministra rada i socijalnog staranja, na 44. sjednici, **razmotrena Informacija o aktivnostima Vlade Crne Gore u vezi sa trajnim rješavanjem pitanja raseljenih i interno raseljenih lica koja borave u Kampu Konik I i II**, i s tim u vezi Odbor je podnio Skupštini Izvještaj sa Predlogom zaključka (14 tačaka), koji je podijeljen poslanicima 24. saziva,

- 7. marta 2012. godine, na 66. sjednici **razmotren Izvještaj Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti Savjeta Evrope (ECRI)** o Crnoj Gori i na samoj sjednici rasprava je najvećim dijelom vođena o statusu raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik. Odbor je podnio Skupštini Izvještaj sa Predlogom zaključka (16 tačaka), koji je podijeljen poslanicima 24. saziva,

- 25. juna 2012. godine, na 74. sjednici **održano Kontrolno saslušanje** potpredsjednika Vlade Duška Markovića, koga je, po njegovom ovlaštenju kao Koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, na sjednici Odbora zastupao direktor Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica, Željko Šofranac, dr Suada Numanovića, ministra rada i socijalnog staranja, koga je po ovlaštenju zastupala Remzija Ademović, pomoćnica ministra i ministra unutrašnjih poslova, Ivana Brajovića. Odbor je podnio Skupštini Izvještaj o Kontrolnom saslušanju sa Predlogom zaključka (19 tačaka) koji je podijeljen poslanicima 24. saziva,

- 17. maja 2013. godine, na nastavku Devete sjednice **održano Kontrolno saslušanje** Nacionalnog koordinatora ECRI-ja za Crnu Goru, pomoćnice ministra za ljudska i manjinska prava Blanke Radošević-Marović na temu: “Poštovanje obaveza Crne Gore u dijelu Preporuka datih u Izvještaju ECRI-ja o Crnoj Gori, od februara 2012. godine”. Odbor je podnio Skupštini Izvještaj o Kontrolnom saslušanju sa Predlogom zaključka (18 tačaka) koji je podijeljen poslanicima 25. saziva- (Prevod Izvještaja Odbora na engleskom jeziku uručen koizvjesticima Savjeta Evrope prilikom Prve monitoring posjete Crnoj Gori, od 8. do 10. jula 2013. godine),

- 25. septembra 2013. godine, na 15. sjednici **održano Kontrolno saslušanje** ministra rada i socijalnog staranja, koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, mr Predraga Boškovića na temu: „Realizacija Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II”. Odbor je podnio Skupštini Izvještaj o Kontrolnom saslušanju sa Predlogom zaključka (12 tačaka) koji je podijeljen poslanicima 25. saziva i

- 29. februara 2016. godine, na 61. sjednici **održano Kontrolno saslušanje** ministarke rada i socijalnog staranja, koordinatorke Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno

rješavanje pitanja raseljenih i interno- raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, Zorice Kovačević na temu: „ Realizacija Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno- raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II”. Odbor je podnio Skupštini Izvještaj o Kontrolnom saslušanju sa Predlogom zaključka (12 tačaka) koji je podijeljen poslanicima 25. saziva,

realizujući **devetu** aktivnost utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za 2018. godinu,

u skladu sa čl. 62 i 75 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor je na 26. sjednici održao **Kontrolno saslušanja koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje implementacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na oblast Konik 2017-2019, ministra rada i socijalnog staranja Kemala Purišića.**

Kontrolno saslušanje je održano u cilju pribavljanja informacija i sumiranja rezultata implementacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na oblast Konik.

Sjednici je, u skladu sa čl. 67 i 75 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovao koordinator Koordinacionog odbora za praćenje implementacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na oblast Konik, ministar rada i socijalnog staranja, Kemal Purišić.

Shodno članu 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, u radu sjednice učestvovali su:

- Budimirka Đukanović, načelnica za zaštitu rizičnih grupa u Direkciji za zaštitu rizičnih grupa u Ministarstvu rada i socijalnog staranja,
- Željko Šofranac, direktor Uprave za zbrinjavanje izbjeglica,
- Dragica Vučinić, pomoćnica direktora Uprave za zbrinjavanje izbjeglica,
- Milanka Baković, generalna direktorica Direktorata za građanska stanja i lične isprave u Ministarstvu unutrašnjih poslova,
- mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore,
- Mladenka Tešić, program menadžerka za ljudska prava i demokratizaciju u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori,
- Milica Radonjić, saradnica u Predstavništvu UNHCR-a u Crnoj Gori i
- Zoran Vujičić, koordinator Programa vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“.

Kontrolno saslušanje su pratili predstavnici akreditovanih medija.

U skladu sa članom 75 Poslovnika, o Odluci za Kontrolno saslušanje obaviješteni su predsjednik i dva potpredsjednika Skupštine Crne Gore.

U skladu sa članom 75 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na zahtjev Odbora ministar rada i socijalnog staranja dostavio je Informaciju o sprovođenju mjera iz Akcionog plana za implementaciju Strategije za trajna rješenja pitanja koja se tiču raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na područje Konika.

Kontrolno saslušanje je održano po odredbama čl. 75, 76 i 77 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

“Član 75

Radi pribavljanja informacija i stručnih mišljenja o pojedinim pitanjima iz svog djelokruga, kao i o pojedinim pitanjima utvrđivanja i sprovođenja politike i zakona ili drugih aktivnosti Vlade, organa državne uprave i drugih organa i organizacija koji, na osnovu zakona, Skupštini podnose izvještaj o radu i stanju u pojedinim oblastima, koja izazivaju nejasnoće, dileme ili principijelna sporenja, u cilju razjašnjenja tih pitanja, nadležni odbor može pozvati na sjednicu odgovornog predstavnika ovih organa i organizacija i od njega tražiti da se izjasni o tim pitanjima (u daljem tekstu: kontrolno saslušanje).

Odluku o kontrolnom saslušanju donosi odbor većinom glasova ukupnog broja članova.

Jednom u toku redovnog zasijedanja Skupštine, odbor donosi odluku o kontrolnom saslušanju, na zahtjev jedne trećine članova odbora, sa jednom temom dnevnog reda.

O odluci za kontrolno saslušanje predsjednik odbora obavještava predsjednika i potpredsjednika Skupštine i, u pisanoj formi, poziva lice za saslušanje i obavještava ga o pitanjima koja su predmet saslušanja i od njega može zahtijevati da svoje mišljenje i stavove dostavi i u pisanoj formi.

Pozvani ovlašćeni predstavnici državnih organa dužni su da se odazovu pozivu za kontrolno saslušanje.

Član 76

Za vrijeme kontrolnog saslušanja članovi odbora mogu postavljati pitanja licu pozvanom za saslušanje samo u vezi sa temom saslušanja.

Na sjednici odbora može se voditi rasprava sa licem koje daje informacije, ako je to neophodno da bi se raspravila i pojasnila konkretna pitanja i činjenice.

O potrebi otvaranja rasprave iz stava 2 ovog člana, vremenu njenog trajanja i učešću pojedinog člana odbora odlučuje odbor, s tim što se mora omogućiti da učestvuje u raspravi po jedan član odbora iz svakog poslaničkog kluba, koji to želi.

Član 77

Kontrolno saslušanje, po pravilu, snima se fonografski, odnosno o istom se vode bilješke, a tehničke i druge ispravke mogu se vršiti samo u dogovoru i uz saglasnost lica čija izjava je u pitanju.

Odbor sačinjava i dostavlja Skupštini izvještaj o kontrolnom saslušanju, koji sadrži suštinu izlaganja, a može predložiti i odgovarajući zaključak ili drugi akt."

U UVODNOM IZLAGANJU, ministar rada i socijalnog staranja Kemal Purišić je upoznao članove Odbora i učesnike sjednice sa rezultatima postignutim na implementaciji Strategije, kojom je postavljen okvir za djelovanje države u cilju stvaranja uslova za trajno i održivo rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori.

Istakao je da je Crna Gora pokazala odgovoran odnos i otvorila vrata za brojne izbjeglice, a nakon toga je nastavila da se odgovorno ponaša u rješavanju njihovog statusa sprovođenjem Strategije, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik, kao najveće izbjegličko naselje na Balkanu. Godišnjim Akcionim planovima definisane su najvažnije aktivnosti za rješavanje statusa ovih lica, usmjerene na tri ključne oblasti:

- regulisanje pravnog statusa ovih lica, kroz obezbjeđivanje odgovarajućih dokumenata, posebno za djecu koja se rađaju u Crnoj Gori, a nijesu upisana u matične registre rođenih, odnosno državljana;

- rješavanje pitanja stanovanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, i
- obezbjeđivanje integracije ovih lica pod ravnopravnim uslovima, posebno u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite i na tržištu rada.

U vezi sa **regulisanjem pravnog statusa**, u periodu od 7. novembra 2009. do 16. novembra 2018. raseljena i interno raseljena lica su podnijela 15.144 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine, od čega je 14.892 zahtjeva riješeno, dok je po 252 zahtjeva postupak u toku. Od 14.892 riješena predmeta, za 12.264 lica zahtjev je usvojen i odobren je stalni boravak ili privremeni boravak do tri godine, 272 zahtjeva su odbijena, dok je 2.356 predmeta odbačeno ili obustavljeno.

Kada je riječ o **stambenom zbrinjavanju**, Crna Gora je na nivou regiona najuspješnije riješila ovo pitanje, koristeći sredstva dobijena od međunarodne zajednice, odnosno iz IPA projekta, a kasnije kroz Regionalni stambeni program. Od ukupno devet pod-projekata pet je završeno, a četiri su u toku. Realizovano je i više od planiranog, jer je inicijalno za Crnu Goru bilo planirano 24 miliona eura donatorskih sredstava i četiri miliona eura kontribucije države koja se ogleda u dodjeli građevinskog zemljišta, odnosno lokacija za izgradnju objekata i izradi projektno-planske dokumentacije, odnosno glavnih projekata sa revizijom i nadzorom. Iskorišćeno je više od 30 miliona eura, a donatori su imali razumijevanja i omogućili da se sredstva od uštede na projektima takođe daju Crnoj Gori za realizaciju dodatnih projekata.

Kada je **riječ o integraciji** broj romske djece, pripadnika raseljeničke populacije uključene u obrazovni sistem u Crnoj Gori iz godine u godinu se povećava, pa je u školskoj 2018/19. godini upisano 62 djece u prvi razred, dok ostale razrede redovno pohađa 372 djece u sedam gradskih škola. Pristup pravima iz oblasti zdravstvene zaštite je omogućen kako na primarnom, tako i na sekundarnom nivou, a zdravstvene usluge se pružaju u potpunosti kao i državljanima Crne Gore. S obzirom da prava iz oblasti

socijalne i dječje zaštite raseljena i interno raseljena lica ostvaruju shodno Zakonu o socijalnoj i dječijoj zaštiti, u toku 2018. godine materijalno obezbjeđenje porodice ostvarilo je 90 porodica, kao i 18 porodica sa ukupno 45 lica koja se finansiraju od strane UNHCR-a, preko Ministarstva rada i socijalnog staranja. Određeni broj interno raseljenih i raseljenih lica smješten je u ustanovama za stara lica.

U vezi sa **dobrovoljnim povratkom**, do sada se 2.321 lice dobrovoljno vratilo na Kosovo, a prema podacima Uprave za zbrinjavanje izbjeglica i UNHCR-a procjenjuje se da postoji interesovanje za povratak još 30-ak porodica sa 150 članova. Porodicama koje se opredijele za povratak obezbjeđuje se prevoz lica i pokućstva do mjesta povratka i povratnički paketi u vidu namještaja, hrane za narednih šest mjeseci, ogrijeva i opreme za dohodovne aktivnosti. Mobilni timovi nadležnih institucija Crne Gore i Kosova nastoje da olakšaju pribavljanje dokumenata za ova lica.

Ministar Kemal Purišić je zaključio da su ostvareni rezultati u ovoj oblasti prepoznati i od Evropske komisije i relevantnih institucija koje prate poglavlja 23 i 24.

U **narednom periodu** treba nastaviti realizaciju nezavršenih projekata, a u 2019. godini počće izgradnja 96 stambenih jedinica na Vrelima Ribničkim, Doma za stara lica u Nikšiću, izgradnja 50 kuća širom Crne Gore za lica koja posjeduju zemljište i dozvole za gradnju. U toku je tender za kupovinu 36 stanova u Herceg Novom, a u januaru 2019. dodijeliće ključeve budućim korisnicima 94 stambene jedinice u Beranama.

Kada je riječ o inkluziji, fokus treba da bude na obrazovanju i obezbjeđivanju pristupa tržištu rada, jer su u toj oblasti do sada postignuti simbolični rezultati.

USLIJEDILA JE RASPRAVA u kojoj su učestvovali: predsjednik Odbora dr Halil Duković, direktor Uprave za zbrinjavanje izbjeglica Željko Šofranac, koordinator Programa vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“ Zoran Vujičić, generalna direktorica Direktorata za građanska stanja i lične isprave u Ministarstvu unutrašnjih poslova Milanka Baković, poslanici mr Mihailo Anđušić, Mirsad Murić i Zvonko Vuković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković, poslanica Daliborka Pejović, načelnica za zaštitu rizičnih grupa u Direkciji za zaštitu rizičnih grupa u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Budimirka Đukanović i pomoćnica direktora Uprave za zbrinjavanje izbjeglica Dragica Vučinić.

POSTAVLJENA SU SLEDEĆA PITANJA u vezi sa realizacijom Strategije, ali i u vezi sa aktuelnom izbjegličkom krizom u Evropi:

1) S obzirom da je 12. decembra ove godine svečanim uručjenjem ključeva za 51 porodicu u okviru Regionalnog stambenog programa u Kampu Konik zatvoren kolektivni centar Kamp Konik, a najugroženije interno raseljene porodice koje imaju riješen status u Crnoj Gori riješile stambeno pitanje, koliko je novčanih sredstava uloženo za realizaciju ove konkretne aktivnosti? (član Odbora Mirsad Murić)

2) Da li aktivnosti koje se preduzimaju na realizaciji Pod-projekta koji se odnosi na izgradnju 96 stanova na Vrelima Ribničkim, odobrenog na Skupštini donatora održanoj 6. juna 2018. teku po planu i može li se očekivati da ovaj Pod-projekat bude završen do kraja 2020? (član Odbora mr Mihailo Anđušić)

3) Kada se može očekivati početak radova na rekonstrukciji postojećih Vojnih objekata – Vojnog kompleksa Trebjesa u Nikšiću za potrebe izgradnje Doma za stara i odrasla lica sa invaliditetom u opštini Nikšić koji je takođe odobren na Skupštini donatora 6. juna ove godine? (član Odbora mr Mihailo Anđušić)

4) Imajući u vidu da je u prethodnom periodu ocijenjeno da je naročito važno uspostaviti i/ili intenzivirati saradnju sa zemljama porijekla raseljenih i interno raseljenih lica, s obzirom da je pribavljanje važećih putnih dokumenata iz zemlje porijekla predstavljalo ozbiljnu prepreku za osobe koje nemaju osnovna lična dokumenta i nijesu u mogućnosti da dokažu svoje državljanstvo, da li su na tom planu preduzete dodatne aktivnosti? (poslanik Zvonko Vuković, koji je učestvovao na sjednici u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine CG)

5) Iz kojih razloga su pojedini zahtjevi za regulisanje statusa ovih lica odbačeni? (predsjednik Odbora dr Halil Duković)

6) Da li je Crna Gora zadovoljna kvalitetom ostvarene komunikacije, objektivnošću, istinitim pristupom i učincima u pogledu uslova za vraćanje raseljenih i interno raseljenih lica u njihove domicilne države? (poslanica Daliborka Pejović, koja je učestvovala na sjednici u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine CG)

7) Kakva je trenutno saradnja Vlade Crne Gore sa Vladom Republike Kosovo po pitanju povratka određenog broja lica koja su izrazila interesovanje za dobrovoljni povratak u zemlju porijekla s obzirom na aktuelnu političku situaciju u kojoj se nalazi Kosovo? (predsjednik Odbora dr Halil Duković)

8) Imajući u vidu da je u novembru prošle godine raseljenim i interno raseljenim licima dodijeljeno 120 stambenih jedinica na Koniku, da li su predstavnici resornih ministarstava nakon toga obilazili ova lica, kakvi su njihovi utisci, je li evidentna njihova veća inkluzija? (predsjednik Odbora dr Halil Duković)

9) Kako se ocjenjuju rezultati dosadašnjih aktivnosti na planu uključivanja djece romske populacije u obrazovni sistem s obzirom da je to jedan od ključnih preduslova za njihovu integraciju u društvo? (poslanik Zvonko Vuković, koji je učestvovao na sjednici u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine CG)

10) Da li su registrovane sve nepokretnosti koje koristi raseljenička populacija s obzirom da se jedan broj raseljenih lica javlja sa pozicije korisnika nepokretnosti, a ne može se identifikovati kome taj prostor pripada, odnosno ko su nosioci prava svojine, pa u takvim okolnostima oni koji koriste objekte nijesu u mogućnosti da ih osiguraju, niti na bilo koji način izvrše telefonski ili neki drugi priključak kako bi životni prostor učinili uslovnim? (zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, mr Siniša Bjeković)

11) Gdje se Crna Gora trenutno nalazi i koje aktivnosti preduzima po pitanju aktuelne migrantske krize? (predsjednik Odbora dr Halil Duković)

12) Da li će na Božaju biti izgrađen Prihvatni centar da bi se rasteretili kapaciteti Centra za prihvatanje u Spužu i Alternativnog prihvatilišta na Koniku? (koordinator Programa vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“ Zoran Vujičić)

13) Imajući u vidu značajnu razliku između broja lica koja iskažu namjeru za azil i onih koji ga zaista zatraže, da li država planira neke aktivnosti po tom pitanju? (koordinator Programa vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“ Zoran Vujičić)

Nakon završetka Kontrolnog saslušanja koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje implementacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na oblast Kamp 2017-2019, ministra rada i socijalnog staranja, Kemala Purišića na temu: “Sumiranje rezultata implementacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na oblast Konik”, Odbor za ljudska prava i slobode je **jednoglasno** (sa šest glasova „za“) odlučio da podnese Izvještaj i predloži Skupštini da, saglasno članu 77 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Skupština Crne Gore s pravom ocjenjuje da Crna Gora može biti ponosna na svoj dugogodišnji pozitivan odnos prema brojnim raseljenim i interno raseljenim licima kojima je, u jednom trenutku (maj 1999. nakon ratnih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije) pružila utočište (za oko 130 000 izbjeglica), a nakon toga predanim i odgovornim radom svih nadležnih institucija, u saradnji sa državama porijekla i uz podršku UNHCR-a i drugih međunarodnih organizacija, ostvarila značajan napredak u veoma zahtjevnom i kompleksnom procesu rješavanja pitanja raseljenih i interno raseljenih lica.
2. Skupština izražava zahvalnost predstavnicima međunarodne zajednice koji su, pažljivo prateći cjelokupan proces rješavanja statusa raseljenih i interno raseljenih lica, pohvalili brojne aktivnosti koje Crna Gora ulaže u cilju rješavanja njihovog statusa u Crnoj Gori, podržavajući njihove stavove da je za raseljena i interno raseljena lica veoma važno da budu

integrisani u lokalnu zajednicu, a regulisanje njihovog statusa ključno kako bi dobili pristup pravima u zemlji u kojoj borave, kao i da je Vlada Crne Gore preduzela niz veoma značajnih aktivnosti na tom planu, naročito jer je pomagala raseljenim i interno raseljenim licima da i preko ambasada dobiju neophodna dokumenta za regulisanje njihovog statusa u Crnoj Gori. Značajnim su ocijenjene i aktivnosti Vlade Crne Gore na pojednostavljivanju procedura za regulisanje statusa raseljenih i interno raseljenih, a Skupština dijeli njihovo mišljenje, da bi se postigao krajni cilj i trajno riješio status raseljenih i interno raseljenih lica, neophodna je bila regionalna koordinacija kao i pomoć međunarodnih organizacija, jer Crna Gora sama nije mogla riješiti sva ova pitanja.

3. S obzirom da je regulisanje pravnog statusa osnov za integraciju u društvo i uživanje ostalih prava, Skupština pohvaljuje kontinuirane aktivnosti nadležnih organa Crne Gore preduzete na rješavanju pravnog statusa raseljenih i interno raseljenih lica koja u Crnoj Gori ostvaruju sva prava jednako kao i crnogorski državljani: njihovom stambenom zbrinjavanju, obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i osiguranju, obezbjeđivanju prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite i pristupu tržištu rada, kao i penzionog i invalidskog osiguranja.

O ostvarenom u ovoj oblasti svjedoče podaci da je od 15.144 zahtjeva raseljenih i interno raseljenih lica za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine podnešenih do 16. novembra 2018. riješeno 14.892, dok je po 252 zahtjeva postupak u toku. Od 14.892 riješena predmeta, za 12.264 lica zahtjev je usvojen i odobren je stalni boravak ili privremeni boravak do tri godine, 272 zahtjeva su odbijena, dok je 2.356 predmeta odbačeno ili obustavljeno. Predmeti su odbačeni/ obustavljeni, jer su u pitanju dupli ili nepotpuni zahtjevi, ili su se lica dobrovoljno vratila u državu porijekla, odnosno pošla u treće zemlje. Kada je riječ o zahtjevima za odobravanje stalnog nastanjenja, postupak je u toku po 103 zahtjeva interno raseljena lica koji su i najteži slučajevi, jer većina njih nije bila upisana u registre rođenih i državljana u zemlji porijekla.

4. Na osnovu iznijetih podataka Skupština Crne Gore pozdravlja sjajne rezultate u praksi ispoštovanih ciljeva u vezi ove populacije, ostvarene u Regionalnom stambenom programu kojim je predviđeno rješavanje stambenih pitanja najugroženije raseljeničke populacije, o čemu svjedoče činjenice da je naša država 24 miliona eura ugovorena Okvirnim finansijskim sporazumom iskoristila za implementaciju projekata kojima su realizovani ugovori za izgradnju 62 stambene jedinice u Nikšiću, 171 stambene jedinice za lica iz Kampa Konik, Doma starih u Pljevljima, 94 stambene jedinice u Beranama, kupovinu 36 stanova u opštini Herceg Novi, izgradnju 50 kuća širom Crne Gore u 17 opština za lica koja posjeduju zemljište i dozvole za gradnju, rekonstrukciju postojećih Vojnih objekata- Vojni kompleks Trebjesa za potrebe izgradnje Doma za stara i odrasla invalidna lica u opštini Nikšić i izgradnju 96 stanova na Vrelima Ribničkim u Podgorici.

Za pohvalu su do sada realizovani projekti kojima su izgrađene 62 stambene jedinice u Nikšiću, 171 stambena jedinica na Koniku čime je zatvoren Kamp Konik i Dom starih u Pljevljima. Skupština konstatuje da se useljenje 94 stambene jedinice u Beranama očekuje krajem januara 2019. godine, da je tenderska dokumentacija za Dom starih u Nikšiću poslata Razvojnoj banci Savjeta Evrope na odobrenje i da se raspisivanje tendera za izgradnju 96 stanova na Vrelima Ribničkim očekuje u prvom kvartalu 2019.

5. Ohrabruju informacije da su Crnoj Gori nakon što je iscrpila donacije od 24 miliona eura, kroz uštede i nova donatorska sredstva obezbijedena veća sredstva od ugovorenih, što se dešava po prvi put. Skupština očekuje da će pod-projekti izgradnje Doma za stara lica u Nikšiću u kojem će biti 104 raseljena i interno raseljena lica za koji je na Skupštini donatora u Zagrebu 6. juna 2018. odobreno 3.700.000 eura i izgradnje 96 stanova na Vrelima Ribničkim, za koji su donatorska sredstva u iznosu od 3.229.964 eura obezbijedena na istoj Skupštini donatora, biti realizovani planiranom dinamikom.

6. Skupština izražava zadovoljstvo zatvaranjem Kampa Konik, najvećeg izbjegličkog naselja na Balkanu koje je realizovano u više faza i okončano 12. decembra 2018. godine useljavanjem 51 stambene jedinice na Koniku. Prethodno, 2011. godine u okviru prve faze kroz IPA projekat vrijednosti tri miliona eura izgrađeno je 48 stambenih jedinica i višenamjenski centar u kampu Konik, čime je zatvoren kamp Konik 2, dok je Kamp Konik 1 zatvoren kroz Regionalni stambeni program, čija prva faza je podrazumijevala izgradnju 120 stambenih jedinica i 51 dodatne stambene jedinice izgrađene na osnovu uštede prethodno odobrenog novca.
- Posebno zadovoljstvo se izražava zbog činjenice da u ovom trenutku 98% lica iz Kampa Konik ima riješen pravni status u Crnoj Gori i što će se u narednom periodu još više raditi na njihovoj potpunoj integraciji kroz komplementarne mjere koje se sprovode uz projekte stambenog zbrinjavanja, čime se porodicama obezbjeđuju grantovi za samozapošljavanje, obuka, sredstva za rad i vrši se monitoring porodica koje stanove dobiju u zakup kako iste ne bi zloupotrebjavali.
7. Skupština izražava nadu da će se izgradnjom 96 stambenih jedinica na Vrelima Ribničkim riješiti problemi raseljenih lica iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske koja žive u devet objekata na Vrelima Ribničkim koji su u vlasništvu Glavnog grada gdje se suočavaju sa brojnim problemima jer nije urađena etažna razrada i ne postoji posebna uknjižba stambenih jedinica, pa ne mogu riješiti probleme snabdijevanja vodom i električnom energijom.
8. Skupština pozdravlja aktivnosti preduzete na integraciji pripadnika romske populacije u crnogorsko društvo, o čemu svjedoči podatak da se broj romske djece, pripadnika raseljeničke populacije uključene u obrazovni sistem u Crnoj Gori iz godine u godinu se povećava, pa je u školskoj 2018/19. godini upisano 62 djece u prvi razred, dok ostale razrede redovno pohađa 372 djece u sedam gradskih škola. Podaci govore da je obuhvat romske djece na početku njihovog obrazovanja na relativno zadovoljavajućem nivou, čak je veći nego u pojedinim mnogo razvijenijim državama koje njeguju demokratsku tradiciju i duh, ali u narednom periodu akcenat djelovanja treba da bude na smanjenju stope napuštanja redovnog školovanja.
9. Skupština konstatuje da je Crna Gora kroz dobre bilateralne odnose sa Republikom Kosovo preduzela brojne aktivnosti na obezbjeđivanju dokumenata interno raseljenim licima, o čemu svjedoči i 17 realizovanih posjeta mobilnih timova tokom kojih je obezbijedena pomoć da 1.120 lica dobije dokumenta Kosova, uključujući i pasoš.
- Takođe, značajno je potpisivanje Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo o naknadnom upisu interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori u osnovne registre i registar državljana Republike Kosovo iz 2013. godine, potpisivanje Memoranduma o saradnji Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja i UNHCR-a kojim je utvrđen niz mjera za pružanje dodatne pomoći posebno osjetljivim grupama, kao i formiranje Verifikacionog tima za interno raseljena lica sa Kosova u novembru 2014. sa ciljem da se realizuju individualne posjete ovim licima i pruže dodatne informacije za okončanje njihovog pravnog statusa u Crnoj Gori.
10. Iako se do sada 2.321 lice dobrovoljno vratilo na Kosovo, Skupštinu zabrinjava podatak da tokom 2018. nije ostvaren nijedan dobrovoljni povratak na Kosovo, jer problem predstavlja činjenica da su u Crnoj Gori lica romske populacije koja na Kosovu nijesu imala svoju imovinu.
- Imajući u vidu da se najbolji efekti i učinci postižu stvaranjem uslova za dobrovoljni povratak ovih lica u zemlju porijekla, za šta je ključno preduzimanje diplomatskih i drugih aktivnosti u odnosu sa državama porijekla, u narednom periodu neophodno je uložiti dodatne napore na realizaciji aktivnosti u okviru Skopskog procesa u koji su uključene Makedonija, Srbija, Kosovo i Crna Gora, ali i intenziviranju bilateralnih pregovora sa vlastima Republike Kosovo kako bi se omogućio povratak 30-ak zainteresovanih porodica sa oko 150 članova.

- 11.** U odnosu na aktuelnu migrantsku krizu u Evropi Skupština smatra značajnim aktivnosti Vlade Crne Gore preduzete u pripremi za potencijalni veći priliv migranata s obzirom da se Crna Gora, kao tranzitna zemlja, nalazi na obalskoj ruti kojom se migranti kreću iz Grčke, Albanije, preko Crne Gore, Bosne i Hercegovine kako bi došli do Evropske unije. Iako Centar za prihvata u Spužu ima kapacitet od 104 mjesta i preko 40 zaposlenih službenika različitih profila, značajne su aktivnosti koje Crna Gora preduzima na povećanju smještajnih kapaciteta, zbog čega je konkurisala za IPA sredstva i očekuje 400.000 eura za adaptaciju karaula Božaj, što bi sa 470.000 eura iz kapitalnog budžeta Crne Gore bilo dovoljno za adaptaciju ove karaula. Očekuje se da će u 2020. godini karaula Božaj biti adaptirana, a u prelaznom periodu u krugu ove karaula formiraće se kontejnersko naselje kapaciteta 60 mjesta gdje će biti smještena lica koja izraze namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, što će pomoći rasterećenju Centra za prihvata u Spužu. Skupština ocjenjuje da je najvažnije da zemlje u regionu - Grčka, Albanija i Makedonija ne prihvate pritisak da budu stacionarni centri i da je intenzivna regionalna saradnja po ovom pitanju, kao i saradnja sa FRONTEX-om i Evropskom unijom ključna, jer nijedna zemlja ne može sama djelovati i riješiti ova pitanja.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednica je završena u 14 sati i 40 minuta.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković